

Un caramell

(ALDC, III, 682. Un caramell)

Els noms del ‘penjoll glaçat’ es basen sobretot en la comparació amb coses primes i allargades: **1)** *candela*, forma refeta sota influència llatina sobre l’ant. i dial. *canela* 161, 174, amb el pas popular ND > n de CANDELA; pot anar acompanyat de determinant (*candela de gel* 11, 17, 69, 89; *candela de glaç* 20; *candela de gibre* 2, 5, 8) o formar un der., *candeler*, forma castellanitzant de *candeler* (*Espill*) ‘suport per a aguantar una candela’, de vegades amb un complement que singularitza el valor metafòric (*candeler* *de glaç* 22, 33, 39, 44, 61, 67, *candeler* *de gel* 54, 95); *canelobre* (< llat. vg. *CANDELUBRUM < llat. cl. CANDELABRUM) (var. *candelobre* 113, 119, 123; *candelobre de gel* 90), també amb el valor inicial de ‘candeler’ (veg. Veny, 1978: 173-174), i igualment *vela* 106 (< cast.); **2)** *caramell* ‘regalim de cera d’una candela’ (< llat. CALAMELLUS ‘canyeta’), var. *carmell* 35-37, 46 (*carmell de glaç* 32, 46), per pèrdua de la *a* intervocàlica; *cramell* 57, 114, per metàtesi; *clamell* 43, 58, per equivalència de líquides *r* = *l*; *caramell*, per homonimització amb el nom de la llepolia modificant-se en *carmelo* 38, 45, 56 (*carmelo de glaç* 55), *caramel de glaç* 50, *caramelo* 133, 140, 142, 144, 150, 152, *caramel·lo* 71, 182 o *caramel·lo de teulada* 78, que són adaptacions del cast. *caramelo*, que procedeix

del port.; la imatge originària de ‘canya’ és present en *caneló* 118, 158, 162, 172, 175 (der. de CANNA, que donava *canya* o *cana*; *caneló de gel* 118, 168, 185), *canelló*, probablement d’una dissimilació de palatals de **canyelló* (*canelló d’aigua gelada* 156, *canelló gelat* 166, amb determinant desambiguador), *canalot* 117; **3)** ‘cosa que penja, que degota’: *penjorell* 28, *penjaroll* 125, *degotís* 74, 79, 82; *regalim* 77, 79, 84, *moc de gel* 179; *xorro de gel* 115, 139, de l’onomatopeic cast. *chorro*, *xorrollera* 163, *xorreses quallades* 154; **4)** ‘cosa prima’: *batall* 87, *ciri d’escarxa* 186, *cegarrillo* 125 (< cast. *cigarrillo*), *porró de gel* 100, 102, 106, pel seu boc llarg, i la seva modificació *torró de glaç* 21, *cagarrell* 81, *brot de glaç* 62, *trompa de gel* 108; **5)** ‘coagulació, semblança amb el pas de líquid a sòlid’: *s’ha quallat* 173, *quall de gel* 170, *qualló de gel* 183, *coll de gel* 173 (< *quall*), *xorreses quallades* 154; **6)** ‘glaç, gel’: *glaç* 53, *conglaç* 78 o *s’ha conglaçat* 78 (potser contaminació de *conglaç*), *glacerol* 127 (no DCVB ni DECat), *tros de gel* 99; **7)** altres: *xupador* 130, *xupó* 132, 134, der. del cast. *chupar*, d’origen onomatopeic; *gremallot* 62 (< *cremallot*); *crestallera* 93, 94, der. de *crestall* 94; *pinxirigall* 93, d’origen no explicat.

Són mots normatius *caramell* i *candela*, des del DG₁, 1932.

